

Landskap: *Skåne*Upptecknat av: *Moans Olofsson*Härad: *Onsjö*Adress: *Ask, Lönnearp.*Socken: *Ask*

Berättat av:

Uppteckningsår: *1932*

Född år ..... i .....

Uppteckningen rör *Svar på H. - E:s frågelista nr 1 sid.**ej slä ut kokvett vatten, - skälla
vättarna.*

1.

Medel mot tandvärk.

2.

Bot för bölder.

2.

Medel mot värten.

2.

*Druga sjuka barn genom öppningen
mellan hopväxta trädstammor.*

3-4.

Offra vid träd.

4.

Offerkälla.

4-5.

Sjunker kyrkblocka.

4.

Sengångare, - gästare.

5-6.

1
4484

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Svar till frågor om offer emot sjukdom.

Från Asks by i Öneby härad.

Min Moder tillade oss så snart vi kunnat den ålder att det
var oss tillåtet att gå in till aelden - eldstoden - köket och handlas
med karavanns panna - diskvattens panna. att vi för Guss
skjöld skulle äta voss för att spela mot på gålet o alri slau
ut mot skollhitt vamm för vi kunne de skolla vättane o de
konne dai göra sa med att en ain feik vätta skoll o de
va svant o för begt. Har i engin man ain Gronbarr i
Kobolms som kan lisa sont.

Vi blevo därigenom fördagda att ~~vi~~ med den största var-
samskhet ~~skulle~~ handskas med det kokhetas vätnet.

Vättnet voro, enligt folkskolan från arminnes tid, ett slags ande-
varelser som levde under böningshusets grund och golv ^{och} i
större an en fullvuxen mans fingrar med fogat ljusst ansigte
och iklädda vita stöjor. Man hade aldrig sett dem men hennes
Man hade hört ondtalas att en gammal kvinna, som var född
en söndag, ofta sett dem leka och dansa under månljus
nätter på stugans golv där hon bodde. Det var dessa varelser
som togs skada av det utspillade eller utkastade kokande
vätnet och kunde överföra sina brännskador på den oför-
sigtige som spillt ut vätnet. Grönberg var en mycket anlitad
laktkunnig man bosatt i Krokholm av Färingsöftra socken under
första hälften av adertonhundras talet. Något offrande såsom bot-
medel emot denna hudsjukdom har jag ej hört ondtalas.

Ett säkert botemedel emot tandvärk var enligt gammal tro
 här i Ask: att man petade den värkande Tandens med ett
 använt hästsko^{små} helat till som suttit kvar i en funnen
 löppad hästsko. Man skulle peta så hårt att blodet flöt fram,
 ju ymnigare dess bätt, därefter skulle man under tystnad gå
 till ett träd liksom vilket vill växande sådant ~~sådant~~, och med
 den högra skon driva det till tandpetningen används häst-
 skoskottet in i trädstammens norra sida ^{under} ~~med~~ orden:

Här lämnar jag min tandvärk måtte den aldrig komma igen
Bölder kunde botas på så sätt: att de densamma var noggen
 till birstning densamma öppnades och varit utkrammades
 i en tillräckligt stor limkrasa tills att blodstrimmor cytles
 i varit varefter krasan kastades i ilden på aslen eller
 också annan eld så att krasan helt förbrändes. Kastades

den ut på marken blev man i själö fri från bolder och
en sådan bortkastad trasa kunde förorsaka bolder på den
människa eller djur som kom i beröring därmed, därför skulle
den offras i ilden genast. Den fick ej togas till vara för att
användas flere gånger.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Bästa medlet mot värtor var att olovligt toga ett stycke
fläskvöl från ett stycke kokat fläsk, därmed grundligt
överquida värtorna och sedan allt under tystnad, gå ut
i marken och uppvältra en sten så stor som man orkade
och lägga den använda fläskvölen därunder och säga: 'Här
kannar jag minna värtor måtte de aldrig komma igen.'
I äldre tider hade de här anförda orden uttalats i den Treenige
Gudens namn. Detta ^{ansåg} min Mor att var Guds namns missbruk.

Skine

Smjö

År 1911. 1932

3.

4484

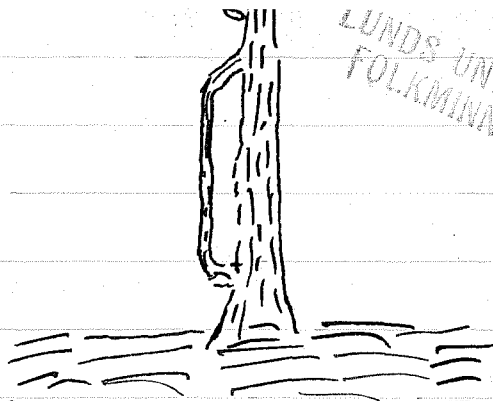
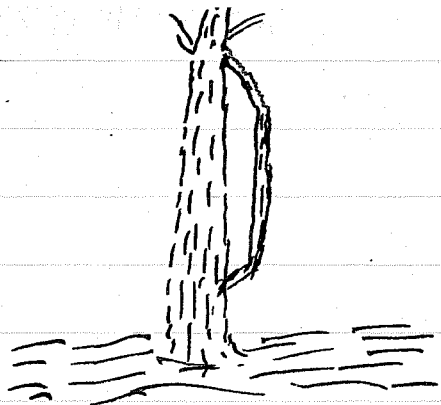
Mytt. Väns Ölsön

Sonntag 3

I skudere marken på N. i ett Årkes ågor fanns ett egendom.
ligt vuxet boketräd. Omkring en alns höjd ifrån jordytan
delade stammen sig. Den ena delen växte rakl upp men den
andra delen som var minst hade vuxit i spetsig vinkel ut
ifrån den stora stammen, varefter den på omkring tre kvarters
avstånd från densamma växt rakl uppåt, ungefär jem alnar,
varefter den i likadana vinkel som vid utväxten växt in till
huvudstammen och där sammenväxt med denna och till en
stam som fortsatt att växa uppåt. I österstog till samma
hemman fanns ett liknande träd, enda skillnaden var att ut
växten på detta träd var på södra sidan, på det i skudere
marken var den på norra sidan. Har efter minnet här
teckna stammarna. Båda träden vor kvar till in på 1900 talet.

11/11

LUNDS UNIVERSITET
FOLKMINNESARKIV

Min Mor omtalade att i äldre tider voro sådana träd be-
gagnade såsom botemedel för sjukdom på barn. Det sjuka
barnet drogs vid månskiftet emellan ny och medan, genom öppning
emellan stammarna, varefter alla de plagg som barnet varit
klätt i togs av och lades vid trädets fot, där de skulle bli
liggande såsom något slags offer och barnet ifördes ny dräkt
som medförts. Det ansågs vara ett verkisamt botemedel för barn

/.

som hade skavor = engelska sjukant = eller voro annars klena och vantivades. Mina föräldrar kunde ^{verinna} sig hava hört de ord som uttalades då barnet föddes fram och tillbaka genom öppningen, ij höller huru många gånger det skulle ske, men trodde att det var tre gånger tre = nio, ty nio var ett märketal i myskhet. Det troddes även att skovsmännen avhämtrade de kvarliggande barnkläderna till sina egne barns gagnar. ^{Tid}

Men visste ij heller att någon arwante det botesättet på hemmet. De föndrogo att hänvända sig till kloka kvinnor med sina sjuka barn. Huruvida det ~~brukades~~ ^{sättet} att klypa rotstående träd med viggas och dra sjuka barn genom den därvid bildade öppningen, som växte tillsammans efteråt då viggarna avlägsnades, vilket sätt Men hört att brukades länge upp i skogsbygden, trodde Men ij att brukats här i Ask. Att det brukats ofta vid

trodd ~~en~~ för att vinna bot för sjukdom kunde Mari vinna sig.

Nedan för Langbyers liden norr om Asks by omkring femtio
^{österut} alnar ifrån landsvägen var en källa som varit offerkälla
ända in på adertonhundratalet. Sägner berättade att när det
ringdes med den första kyrkklockan i Ask densamma borrnade
och flog ändå ner i den ången och stannade där på marken. När
då Asksboarna hämtade kyrkklockan för att återförsta den
till sin plats i klockstapelns vid kyrkan vällde en källa fram
ur marken och denna ansågs vara helig och att offer av mynt
och vädersteker som kastades ~~ned~~ i källan, var ett värkesamt bot-
medel emot nöd och sjukdom av alla slag.

Där låg ett hus vid landsvägen, vilket på 1860 talet beboddes av en
husman som hette Olavs Persson. Denne omtalade för mig att

/.

han hade utsat kallan för några år sedan men då endast funnit några kopparstantar tre styvers- och sexstyvers mynt däri. Han omtalade även att hans fader Pär Göransson vid en föregående räkning funnit till och med silvermynt i källan. Offret skedde ju hemligt och gjordes vid nödläge och ej för några bestående bemärkelse dagar.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Det hordes allmänt att det fanns gångare sådana människors andar vilka under sin livstid handlat orättvist och obarm-
hertigt emot sina medmänniskor eller begått brott som ej sonats under livstiden med lagligt straff. Dessa gångare kallades här gastar och måste varje natt lämna kroppens vilorum och begiva sig till platsen där de under livet haft sin verksamhet. Gasten skulle återbege sig till detta vilorum i så god tid att den hann dit ~~innan god tid~~ för hanegållt att inget tuppjölände överask.

de konomi. Skedd detta kunde gästen ej förflytta sig vidare utan fick i osynlig matto stå kvar där den var och fick ej vila i graven under den dagen. Händte det nu att någon vandrare kom att gå över den platsen där gästen stod överfölls han därvid av ett häfligt och hastigt illamående. Det sådes: att han eller hon kommed för nod. Visste han eller hon så mycket jälv var det att med detrammas bege sig ut i stärsid och gå så långt fram i skorstenen att ~~den~~ hufvudrymden syntes genom öppningen genom att huvudet böjdes så långt som möjligt bakåt. Därefter tog tre steg bakåt och spottades på marken. Detta upprepades tre gånger så att det blev nio baksteg och nio spottningar. Sedan skulle den sjuka allt jämnt under tystnad gå till sin bädd och lägga

sig att sova. Ingen frågade efter vad som stod på, ty den
illamående hade ett virrigt utseende. Var det någon som
kom in och ej hade kännedom om vad som borde göras,
tog mor sin hand om denne och följde ~~honom~~^{den} sjukte ut
i köket förhöll denne att vara tyst samt klargjorde botemedlet
som utfördes. Vartigen insomnade den sjukte genast och var frisk
vid uppvaknandet.

Åsk i December 1932

Alain Ohlsson